

Mužská a ženská neplodnost a aktuální možnosti reprodukční medicíny

Reprodukční medicína udělala v posledních dvaceti letech obrovský pokrok. „Při využití všech přístrojů a metod, kterými náš obor v současné době disponuje, může být úspěšnost jednoho IVF cyklu až 75 %“, vysvětluje lékař brněnského institutu reprodukční medicíny MUDr. Tomáš Frgala, PhD. s tím, že počátkem devadesátých let se úspěšnost umělého oplodnění pohybovala do 20 %. Oněch 20 % však platí i dnes – a sice v případě základní léčby. Ta spočívá v tom, že se ženě odeberou vajíčka, jejímu partnerovi spermie, obojí je vloženo do speciálního roztoku, a pak už záleží jen na zárodečných buňkách, zda se spojí, nebo ne.

Vývoj reprodukční medicíny ovšem od devadesátých let výrazně pokročil. „Dnes již dokážeme vybrat pomocí několika různých metod i z velmi špatného vzorku spermatu životaschopnou spermii, kterou vložíme přímo do zralého vajíčka. Vzniklá embrya poté pět dní kultivujeme, přičemž speciálním zařízením monitorujeme jejich vývoj. Před přenosem embrya také můžeme použít speciální látku, která zvyšuje šanci, že se embryo v děloze uhnízdí. Pomocí genetické diagnostiky lze rovněž u embrya zjistit některé závažné odchylky“, vyjmenovává MUDr. Tomáš Frgala a dodává, že za tyto metody si ovšem pacientky a pacienti musejí připlatit. Zdravotní pojišťovny totiž hradí již od devadesátých let pouze základní léčbu.

Centra reprodukční medicíny jsou přitom vyhledávána stále vyšším počtem párů. „U mužů se setkáváme s trvalým poklesem kvality spermií. U párů, které se na naší klinice léčí pro neplodnost, je v 75 % případů přítomen mužský faktor, často v kombinaci s dalšími faktory na straně ženy“, konstatuje doktor Frgala. „Zatímco v roce 2002 byl jako dárce spermií akceptovatelný každý pátý muž, o deset let později to byl již jen každý osmý.“ Na vině je podle něj především stres a nezdravý způsob života s minimem pohybu a s nekvalitními potravinami plnými konzervantů a dalších škodlivých látek. „S neplodností a špatnou kvalitou spermií se potýkají především muži z ekonomicky vyspělých zemí, zatímco ve třetím světě stále řeší spíše opačný problém - nadměrnou reprodukci.“

Vedle nízkého počtu spermií bývá problémem i jejich nedostatečná pohyblivost nebo špatný tvar. Neplodnost u mužů mohou způsobovat rovněž některé operace, záněty, onkologická léčba nebo genetické poruchy. V posledních pětadvaceti letech byla výrazně snížena norma pro hodnocení spermií. Zatímco v roce 1990 byl za normospermika (tedy z hlediska počtu spermií za zdravého) považován muž se 40 miliony spermií v 1 ml ejakulátu, v roce 2000 byla norma snížena na 20 milionů a v roce 2010 dokonce na 15 milionů spermií na mililitr.

U žen představuje největšího nepřítele plodnosti jejich věk. Každá žena se rodí s určitou funkční kapacitou vaječníků, která se s rostoucím věkem snižuje. Nejvíce vajíček (oocytů) má ženský plod ve 20. týdnu svého vývoje, tedy ještě v děloze své matky, a sice 6 až 7 milionů primárních oocytů. Dívka na začátku puberty má již „pouhých“ 300 000 až 500 000 primárních oocytů. Po třicítce zároveň klesá i kvalita dozrávajících vajíček, po 35. roce

věku pak velmi výrazně. Vědecké studie prokázaly, že již ve 32 letech má žena až 25 % vajíček aneuploidních (geneticky nekvalitních); ve 40 letech je to minimálně polovina. „Velká část našich pacientek by neměla problém s otěhotněním, pokud by se pro dítě rozhodla o deset let dříve, ideálně kolem 25. roku,“ dodává MUDr. Tomáš Frgala. Ovariální rezervu, tedy množství vajíček, ovlivňuje kromě věku i kouření a vyšší BMI. S klesající kvalitou vajíček z důvodu věku si ani medicína prozatím poradit nedovede.

Ženská neplodnost může mít příčinu hormonální (například když folikuly se zrajícím vajíčkem ve vaječnicích nerostou a tím pádem žena nemá ovulaci), která rovněž úzce souvisí s věkem. Naopak tzv. tubární faktor, nejčastěji neprůchodnost vejcovodů, který představoval hlavní příčinu neplodnosti ještě v 90. letech, má dnes již poměrové zastoupení výrazně nižší. Dalšími příčinami ženské neplodnosti mohou být např. různé vady dělohy, endometrióza nebo situace, kdy ženské tělo vytváří imunologické protilátky proti spermiím.

„Základem úspěšné léčby je důkladné vyšetření obou partnerů a zjištění příčiny neplodnosti. Také je důležité, aby se pár snažil nepropadat stresu a tlaku svého okolí. Máme dobré zkušenosti jak s psychoterapií, tak s dalšími metodami, které páru umožní se uvolnit, například s akupunkturou. Neplodnost s psychikou často velmi úzce souvisí,“ dodává MUDr. Tomáš Frgala.

